

Bohumil Šimíček

MZA

Dolní Lhota

v běhu staletí

*Kdo pozná minulost svého domova,
najde k němu blížší a důvěrnější vztah.*

Blansko – Dolní Lhota

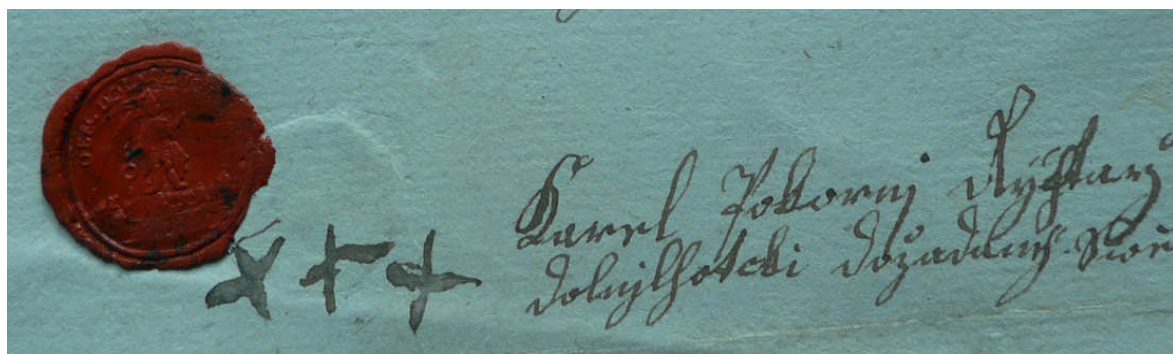
Až do roku 1976 to byla samostatná vesnice. V minulých dobách měla svého rychtáře, obecní pečeť, patrně i svůj obecní znak. Po roce 1848 svého starostu s obecní radou, kterého v roce 1945 nahradil předseda národního výboru. Dnes je úředně připojena k Blansku, jako její odloučená městská část.

Rychtáře ustanovovala vrchnost. Pečeť a někdy i obecní znak mívaly obce, až když dosáhly určitého hospodářského významu. Ve Lhotě k tomu došlo zřejmě až v souvislosti s těžbou železné rudy na jejím území. Od kdy zatím nevíme.

Na titulní straně je otisk obecní pečeti, kterou ověřoval listiny rychtář Jan Kučera v roce 1798. Později, v roce 1809 rychtář Karel Pokorný. Poslední, zatím objevený, ale nečitelný otisk obecní pečeti je z r. 1871. Tehdy byl starostou Anton Klíma. Průměr pečeti je cca 24,8mm.

Nápis je OBEC DOLNI LHOTA.

Originál dokumentu je v MZA, Brno.

Druhým zatím známým otiskem obecního pečetidla je pečeť a podpis rychtáře jako svědka na testamentu mlynáře Martina Moučky.

Text je : Karel Pokorný Rychtář Dolní Lhotky dožadany Svědek.

Originál dokumentu je v MZA Brno

O historii této vesničky se toho v dostupné literatuře mnoho nenajde.

Ve Vlastivědě Moravské od Jana Kniese ¹⁾ z roku 1902 je o ní jen necelá stránka. Zmiňuje se velký mlýn, cihelna, myslivna, opuštěné doly na železnou rudu, lom na opuku a zastávka osobních železničních vlaků.

V dnes již klasických „Pamětech města Blanska a okolních hradů“ od Josefa Pilnáčka ²⁾ jsou o Dolní Lhotě zmínky v souvislosti s panstvím Blansko.

V Kopířu dopisů panského úředníka Jiřího Skřivánka, v přepisu vydaného muzeem v Blansku, ³⁾ je citováno několik dopisů týkajících se lhoteckých občanů a lhoteckého mlynáře.

Ve stati Biskupská kolonizace na střední Svitavě od Leoše Vaška ⁴⁾ – je možné udělat si představu kdy asi a jak tato Lhota vznikla.

V historickém místopisu země Moravskoslezské od Ladislava Hosáka je uveden jen rok, kdy je o ní první zmínka. Podrobně je tam ale popsáno kdy a za kolik si pánové blanenské léno

prodávali. Z místního pohledu je tam zmínka k r. 1381 o zaniklé vsi Kešůvka, či Těšůvka, situované západně od Lhoty, a o zaniklé vsi Jedle, která ale měla být někde u Lelekovic.

Řadu dokumentů o ní je ale možno najít v archivech v Brně⁵⁾ a v Blansku.⁶⁾

Na začátku našich dějin tato část Moravy patřila olomouckému biskupství. To je dostalo od panovníka nejen proto, aby na tomto území šířilo křesťanský způsob života, ale i proto, aby se tato část země pozvedla hospodářsky.

Z administrativních ale i z bezpečnostních důvodů, neboť o různé loupežníky a lapky ani tehdy nebyla nouze, biskupové celou oblast rozdělili na jednotlivá panství. Ta nejprve spravovali jejich úředníci, později je jako léno dávali do správy nižší šlechtě, vladkům, manům a rytířům. Ti se tam tak stali dědičnými lenními pány, nebo si tato panství, obvykle z důvodů zadlužení, mezi sebou prodávali.

Pomineme-li dávnější možná, ale přechodná, osídlení svitavského údolí, trvalé osídlení zde pravděpodobně vzniklo někdy kolem roku 1300. Tato Lhotka zřejmě vznikla o něco později. To při dosídlování údolí kolem řeky, jehož rovinatější a zemědělsky výnosnější část již patřila k Ráječku a ke Spešovu.

Kdy, nebo kdo byli první osadníci, kteří místo u dnešního Lhotského potoka dostali pro založení zemědělské usedlosti, zatím nevíme. Lze jen doufat, že se jednou něco najde, třeba v originálech starých manských listin. Tam jsou již z doby biskupa Konráda z let 1318 - 1336 zmiňovány vsi Hořice, Olešná, Býkovice a dvě jiné Lhoty. Snad se něco najde i o této Lhotě.²⁾

Tehdejší Blansko sestávalo ze dvou samostatných částí. Ze Starého Blanska, doloženého již v r. 1131, kde byl kostel, fara a několik usedlostí a z později vzniklého Nového Blanska, kde na vyvýšeném místě byl manský dvůr a větší prostor pro další usedlosti. Mezi nimi tekla Svitava, která v této rovinaté části údolí měla více ramen. O povodních se rozlévala a tvořila bažiny a mokřady. Toto slovní dělení na Staré a Nové Blansko se udrželo až do minulého století, kdy již po dlouhou dobu Blansko tvořilo jeden celek.

V tu dobu tato Lhota administrativně podléhala manskému dvorci na Novém Blansku. Zřejmě proto, že to byl právě některý z tehdejších tamních pánů, který tam přidělil prvním osadníkům půdu, kterou směli obdělávat, a určil lhůtu, po kterou mu nemusí platit dávky ze svých výpěstků.

Manský dvůr byl přibližně tam, kde je dnes blanenský zámek. Viděno odtud, Lhota byla za řekou, a proto se jí říkalo Lhota Zářeční. V pozdější době, kdy mezi touto Lhotou a Novým Blanskem byly dva velké rybníky, se jí jeden čas říkalo Lhota Zavodní, neboť byla za vodou.

Název Lhota Dolní, který ji tehdy odlišoval od Lhoty Korylovky, dnes Lhoty Horní, je písemně použit až v roce 1667. Trvale v matrikách pak po roce 1700.⁸⁾

Ve starých listinách, např. v té z r. 1798 je uváděla jako Dolní Lhotka. Obvykle psáno jako jedno slovo Dolnílhotka. Její název Dolní Lhotka se v běžné mluvě udržel až do poloviny minulého století.

Církevně patřila pod kostel na Starém Blansku a její zesnulí občané byli pochovááni na hřbitově, patřící k tomuto kostelu. Původně byl hřbitov vedle kostela, později na Starém Bansku.

Nebyla to doba klidná. Proto páni i správci jednotlivých panství měli na nepřístupných místech hrady a tvrze, kam se v době nebezpečí mohli uchýlit i jejich poddaní. Města se opevňovala. Často ale ani to nestačilo.

Na víc od roku 1428 začaly i tady náboženské války a husité, katolickými biskupy držené panství, nešetřili. Roku 1431 vedeni Prokopem Holým, zcela zničili hrad Blanzek a všechno kolem a tedy jistě i tehdejší Lhotku poplenili. Husité, kteří tábořili u Černé Hory, pálili a ničili na Blanensku vše biskupské až cca do r. 1434. Při tom přesvědčovali obyvatelstvo o správnosti svého náboženství. Na rozdíl od Kunštátu, Bořitova a Černé Hory, na Blanensku se jim to zcela nepodařilo.²⁾

Po uklidnění náboženských bouří vzpamatovalo se hospodářství jen velmi zvolna, řada vsí zanikla, ale Lhotka Zářeční se udržela.

Pánové, kteří drželi i Dolní Lhotu

Od roku 1396, kdy tato Lhota možná již existovala, do roku 1554 kdy je o ní první známá písemná zmínka, vystřídalo se na léně Blansko jedenáct různých pánů, kteří si toto léno až na výjimky prodávali. Z těch známějších míst to byli páni z Kunštátu, Lysic, Boskovic, ale i jeden z Opavy. Dva pozdější z nich, bratři Jan a Linhart z Doubravky a Hradiště v r. 1532 zřídili velký rybník, patrně ten pod Lhotou. První výčet vsí, patřících k tomuto lénu, kde je zmíněna i Zářeční Lhota, je až z roku 1554, kdy blanenské léno přebírá Václav z Doubravky a Hradiště.

Ve výčtu majetku je tam zmíněno čtrnáct vsí, mezi nimi Lhota Zářeční, Lhota Korylova a Ráječko. Dvě další vsi jsou označeny jako pusté.⁵⁾

V roce 1564 přebírají blanenské léno Pavel a Jan z Ottendorfu a roku 1568 Joachym Zoubek ze Zdětína, který je ještě téhož roku prodává Matyáši Žalkovskému ze Žalkovic za 12 300 Zl..

Podle nového dějepisného dělení, Žalkovský žil již na počátku raného novověku. To už byl v Praze dnes známý španělský sál, letohrádek Belveder a Schwarzenberský palác. Vytištěna byla Bible Kralická.

V Praze vládl římskoněmecký císař, český a uherský král, známý Rudolf II.

Žalkovice leží v okrese Kroměříž, ale byl to rod pocházející z Tišnova. To od Blanska zase není až tak daleko.

Z té doby je k dispozici podrobný a čtenářsky dostupný výčet předávaného majetku.³⁾ Tam se mimo jiné uvádí sedmnáct vsí, mezi nimi i ves Lhota Zářečná, osm vsí pustých, mezi

nimiž je i ves Jedle, pět mlynářů na řece Svitavě a dva mlynáři na řece Ponikvě. Velký rybník, rybník pod Lhotou, rybník Sloupečník a další, co od starodávna k tomuto panství náleželo.

Stejně jako i jeho předchůdci přijal Matyáš Žalkovský od Jeho Milosti pana biskupa toto panství v léno a podle práva a pořádku manského složil manskou přísahu.

(Rybník „pod Lhotou“ byl vpravo od dnešní silnice do Blanska. Sahal až ke stráni nad dnešním hřištěm, kde se říkalo V Olšičkách. Zmiňuje se ještě v r. 1733.)

Po smrti Matyáše Žalkovského, v roce 1591, převzal Blansko jeho syn Jan z prvního manželství. Děti ze tří manželství, které Matyáš uzavřel, přežilo devět. Majetek se zadlužoval. Proto Jan Žalkovský, po 24 letech, v r. 1614, se souhlasem úředníků Jeho Milosti císaře římského, uherského a českého krále Matyáše a s vědomím kardinála Ditrichštejna, prodal blanenské panství svému švagru z druhého manželství panu Albrechtu Šlejnicovi ze Šlejnic.

Šlejnicové drželi Blansko a tedy i naši Lhotu po pět let, tj. do roku 1620. Tehdy je koupil Jan Oktavian Kinský, který je držel po dalších cca 5 let, tj. do roku 1626.

To již bylo v době třicetileté války, která začala pražskou defenestrací v roce 1618 a bitvou na Bílé Hoře roku 1620. Po popravě dvaceti sedmi nekatolických českých pánů v roce 1621, začínala rekatolizace.

V roce 1626 koupil Blansko katolík, František svobodný pán z rodu Magni. Ale i ten držel Blansko jen pět let. To od října roku 1626 do května 1631, kdy ho prodal Stanislavu Františku, Lvu z Rožmitálu. ²⁾

Tím skončilo přibližně pětileté střídání panstva na Blanensku a český rod Rožmitálů si podržel Blanenské panství včetně Lhoty po 63 let, to je až do r. 1694. Byla to doba třicetileté války, ukončené v r. 1648 mírem Westfálským. Ani to nebyla doba klidu, neboť obyvatele tížily vojenské kontribuce a v posledních letech války především drancování švédským vojskem. To, mimo jiné poničilo i blanenský zámek.

Po 63 letech, kdy blanenské panství drželi Rožmitálové, koupil je 27.4.1694 Arnošt Leopold z Gellhornu za 55 tisíc Zlatých. Zejména proto, že v okolí Blanska se těžila železná ruda a rozmohlo se hutnictví železa. Gellhornové drželi blanenské panství po 72let tj. po tři generace. V poslední generaci, kdy se o ně dělili tři bratři, hospodářství upadalo a nezbylo, než panství prodat.

Je třeba zmínit, že ještě za Gellhornů psali panští úředníci převážně česky, gotickým písmem. Teprve později začali úřadovat německy a psát písmem kurent.

Tehdy, z Vídně, Blansku i Lhotě vládla Marie Terezie.

V r. 1766 blanenské panství koupil soused z Rájce, Antonín starohrabě Salm – Reifferscheidt, za 100 694 Zlatých 42 krejcarů. Přitom obě panství stále patřila olomouckému biskupství a Salmové ještě 5.9. 1812 potvrdili svoji lenní podřízenost olomouckému biskupovi. ²⁾ Salmové i když v omezené míře, spojená panství Blansko a Rájec vlastnili až do doby jeho znárodnění.

Manský dvůr v Blansku byl postupně přestavěn na gotickou tvrz, Matyášem Žalkovským na renesanční zámek a za Gellhornů přibližně do současné renesanční podoby. S výjimkou Gellhornů tito pánové v Blansku trvale nebydleli, ale zdržovali se na jiných svých panstvích. Salmové bydleli v Rájci. Dolní Lhotou možná projeli při cestě na lov do místních lesů. Daně i naturální dávky vybírali a robotní práce na panských polích, lesích i rybnících organizovali jejich úředníci, správci, šafáři, drábové, poklasní a další.

Lhotka a lhotečtí

Urbáře, tj. knihy se jmény těch bohatších, kteří platili daně, z dob před ukončením třicetileté války se pro panství Blansko nedochovaly.

Výjimkou jsou jména zmíněná v kopiích dopisů blanského purkrabího Jiříka Skřivánka, z doby kolem roku 1600. Tj. z doby kdy byl českým králem Rudolf II a Blansko drželi Žalkovští. Z občanů Lhoty se dopisy týkaly asi desíti jmen, která se ale v pozdější době ve Lhotě již nevyskytla. Je ale možno zmínit, že ve dvou případech se jednalo o propuštění nevěst, Kači Žabkovy a Doroty Petrovy. Jedné na panství do Lysic druhé do Černé Hory. To za účelem uzavření svátosti manželství. I o tom tehdy rozhodovali panští úředníci. Několik dopisů se týká mlynářů s příjmením Mělka, i když příjmení tehdy ještě nebyla ustálená.

V tu dobu se ale důsledně dbalo i na mravy. Proto na jednu blanenskou ženu nepočetnou, kterou již tehdy označovali stejně jako my dnes, k...a pozvali mistra popravčího až z Brna. To pro výstrahu ostatním.³⁾ Škoda, že se nedochovaly účty, kolik stál jeho ozbrojený doprovod z Brna do Blanska a zpět, kolik vlastní poprava a kolik mázů piva při tom vypil.

Po třicetileté válce obyvatel ubylo. Státní pokladna byla prázdná a bylo třeba ji naplnit lepším výběrem daní.

K tomu v Čechách sloužil soupis hospodářů obdělávajících pozemky nazvaný „Berní Rula“. (Listy tohoto výkazu byly svinuty do ruly – role, odtud vznikl název rolníci). Její obdobou na Moravě byly „Lánské rejstříky“.⁶⁾

Lán, jako plošná míra nebyla jednotná. Existoval lán selský, panský a královský, ve výměře od cca 7,5 do 28 ha. V dané době a oblasti měl selský lán asi 40 měřic, tj. cca 7,7 ha.

První vizitace na panství Blansko, tedy i v Dolní Lhotě byla mezi léty 1656 -1657, kdy panství ještě patřilo Gellhornům. Druhá byla v květnu 1675. To již Blansko a Lhotka patřila devět let Salmům.

Při nich komise obhlížela pole hospodářů a určovala jaké daně má každý z nich státu platit. Přitom panská půda tehdy ještě zůstala nezdaněná. V tu dobu byli ve Lhotě čtyři celolánici – označení jako celé zemědělské grunty -Matouš Kučera, Vašek Urban, Jakub Klíma, Antonín Franta. Tři půlgrunty - Blažek Molik, Vávra Hoser, Vítek Rybář. Dva domkáři s ornou půdou – Matěj Komárek a Pavel Urbanců. Domkář bez polností byl Bartoň Kadlec.⁶⁾

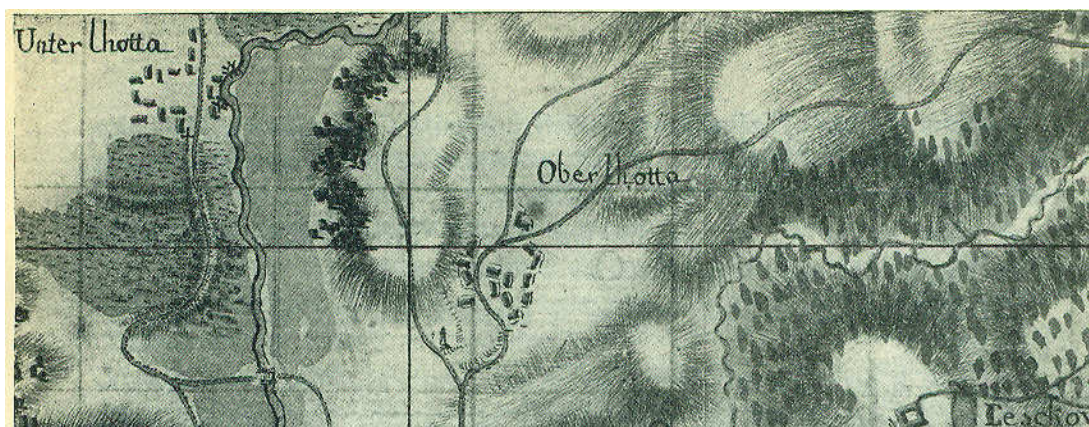
Z toho příjmení Komárek, Kučera a Rybář zůstala ve Lhotě až do poslední doby. Ta zmizelá příjmení se v pozdější době objevují v Blansku, nebo sousedních vsích. V pozdější době, zejména po zrušení nevolnictví se ve Lhotě objevují nová jména, ze vzdálenějších míst. Ti všichni tam našli a i v současné době tam další nacházejí svůj domov.

Tehdy ještě domy, pole i louky těmto hospodářům v dnešním pojetí nepatřily, ale hospodáři je měli v dědičném, nájmu. Byli jejich držiteli. Za to museli panstvu nejen platit, penězi nebo svými výpěstky, či výrobky a k tomu byli povinováni robotou. Robota byla vázána na dům a k němu patřící polnosti. Byla buď s potahem, pokud ho hospodář měl, nebo pěší, jako ruční práce, obvykle na poli. Pokud hospodář zemřel bez nástupce, vrchnost přidělila usedlost jinému hospodáři, ale o „sirotky“ tj. o pozůstalé děti nebo manželku se postarala, neboť to byly pracovní síly.

Robotovalo se prací na pozemcích, které mělo panstvo ve svém přímém držení. Na nich práce vedla vrchnost, prostřednictvím svých šafářů, poklasných a dalších, ale i drábů. Ve Lhotě byl robotou i transport vytěžené rudy do hutí v Blansku. Zmiňuje se i sbírání lískových oříšků a hub pro panstvo. ¹⁾

V roce 1750 měla Lhota dvě hospody, z nichž se platil nájem panstvu. Z jedné hospody 20 Zl., ze druhé 15 Zlatých ročně. To v době, kdy kůň stál 17 Zl., kráva 9 Zl., okutý vůz 12 Zl., bylo docela dost. Jeden Zlatý bylo 60 Krejcarů. ²⁾

Jak asi Lhota v té době vypadala, je uvedeno na následujícím obrázku. Ten je výřezem z map prvního vojenského mapování, zpracovaného kolem roku 1765. To na základě příkazu panovníka Josefa II. Proto se těmto listům map říká Josefské mapy. Tehdy ještě nebyly zpracovávány na základě geometrického měření, ale jako nákresy krajiny.

Výřez z josefské mapy zpracované v letech 1763 až 1769

Pilnáček ²⁾

Tak tomu bylo až do let 1773 až 1780, kdy místní šlechta, a to nejen Salmové v Rájci, ale i Auršperkové v Černé Hoře jimž patřil sousední Spešov, začala jednotlivé zemědělské „grunty“, těm co na nich hospodařili, na splátky prodávat. Mimo to, že majitelé a jejich následovníci musili sami o tento majetek pečovat, roboty a platby vázané na něj zůstaly stejné, jako před tím. Majetek se nesměl dělit a při jeho zdědění, nebo prodeji převzal všechny povinnosti, vázané na grunt nový majitel.

7 Numerus des Hauses

Ich Raphaela des Heil. Röm. Reichs
 alte Gräfin zu Salm, Reiferscheid, gebore-
 ne Gräfin von Rogendorf als Bevollmäch-
 tigte meines ältern, dermalig mündigen Sohns,
 Herrn Francisci Xaveri, und Vormünderin meines
 jüngern Sohns, Herrn Carl, beeder alten Grafen
 zu Salm Reiferscheid, Herren deren Herrschaften
 Naix und Jedownig, wie auch der Lehen Herrschaft
 Blansko, urkunde und bekenne: wienach anheute zu Ende ge-
 setzten Dato und Jahr dem *Mathey Souček* Herrschaft Blan-
 ster Unterthan aus dem *conf. Unter. Wtlder* bis anhero zur
 Nutznießung aus Hoch- Reichsgräflicher Willkühr gnädigst gelas-
 sen- und in ersagten *conf. Unter. Wtlder* Hoch- Obrig-
 keitlicher *halb* Lahn- Grund, samt allen secundum Recti-
 ficatorium darzu gehörigen Realitäten nach Inhalt des am En-
 de benigeruckten Uebergabs-Inventarii, und wie solcher bis an-
 jeho cum onere, Zins und Robots Schuldigkeiten genossen
 worden, *am ein* behandelt- und beschlossenen Kaufschilling pr.
zwanzig hundert Gulden Rein. unter folgenden Bedingnißen
 zu seinem Eigenthum dergestalten käuflich überlassen worden, daß

Erstens: Der Käufer und seine Nachkommenschaft hiermit
 frey schalten und walten, mithin ihren Fromen und Nutzen (je-
 doch salvo Jure dominicali, und allweg ohne Nachtheil der gnädigen
 Grundobrigkeit) nach Belieben suchen, auch gedachten *halb*
 Lahn- Grund entweder noch bey Lebzeiten hinwiederumen verkan-
 fen, cediren, oder auf den Todfall ein- und dem andern Kind,
 oder Freund vererben könne, und möge. Dagegen

Zweytens: Solle Käufer sowohl, als seine Successores für
 die ihme verliehene Erbsgerechtigkeit des vorstehend-angemerkten
halb Lahn- Grundes das stipulirte Kaufschillings-
 Contingent in *10* jährigen Ratis, nämlich: gleich bey Einhän-
 digung dieses Kaufcontractes *zwanzig* Gulden Rein. *20* fr.
 und so weiters von Jahr zu Jahr bey dem Termin S. Michaelis
 pr. *2 fl. 20 fr.* in so lang, bis zur völligen Auszahlung des
 abgehandelten, und fest beschlossenen Kaufschillings deren *zwanzig hundert*
 Gulden in die Herrschaft Blansster Renten baar zu *erlegen*;
 somit

První strana smlouvy o prodeji púllánového gruntu s domem č. 7 Matěji Součkovi, datovaná 23. června 1773. Předtištěný text měl čtyři strany, kde na poslední straně byl ručně psaný seznam inventáře. Original dokumentu je v MZA Brno.

Prodej probíhal hromadně, kupní smlouvy byly předtištěny a v nich se jen vyplnilo číslo domu, jméno kupce, zda šlo o púllán nebo čtvrtlán a cena. Púllán ve Lhotě stál 25Zl. čtvrtlán 15Zl., podsedí 10 Zl. Lhotečtí splatili do pěti let. Ve Lhotě to podle čísel domů byli :

půllánici	Johan Šurý v č. 6	čtvrtlánici	Vávra Kučera v č. 8
	Matěj Souček v č. 7		Johan Klimeš v č. 11
	Johan Plch v č. 4 a 5		Karel Pokorný v č. 12
	Jiří Klíma v č. 9		Johan Kučera v č. 19
			Vávra Jílek v č. 20
			Franz Pokorný v č. 21
podsedník	Johan Čmerda (Šmarda) v č. 18		Johan Šurý v č. 25

Podsedník, jinak domkář - byl drobný hospodář mající dům a kousek pole, které ho ale neuživilo. Proto k tomu byl např. švec nebo tkadlec. Ve Lhotě té doby mohl být i horník.

Tento prodej souvisel s postupným uvolňováním nevolnických vztahů, které bylo u nás zrušeno patentem Josefa II v r. 1781. Ve jménu svého nezletilého syna starohraběte Karla Salma Reiferscheita je na smlouvách jako prodávající uvedena jeho matka starohraběnka Raphaela. Tištěná část smlouvy má tři a půl strany, po nichž následuje seznam prodávaného inventáře. Tam byl v osmi bodech zmíněn obytný dům, stodola a chlív, koně, vůz, nářadí k orání, pila a sekera. Následoval výčet obdělávaných pozemků na jednotlivých polních tratích. To proto, že ještě neexistovala mapa.

V seznamu byla i zahrada u domu a louky. Na dalších listech jsou zápisy o platbách a převodech majetku na další generace, nebo nové vlastníky. Německy psané smlouvy jsou jednou uloženy v „Gruntovní knize“, společně pro Dolní a Horní Lhotu. Druhý exemplář smlouvy dostal nový vlastník ⁶⁾

Na jednotlivých tratích se stále ještě hospodařilo trojpolním systémem. Jeden rok se jednotlivé tratě osévaly na podzim, následující rok na jaře a třetí rok se trať nechávala ladem. Tehdy na nich obecní pastýř pásal skot hospodářů. Ten, většinou to byly ovce, bránil rozšíření plevelů a současně pole hnojl. -

Z tehdejších hospodářů se až do nuceného vstupu do JZD na svých gruntech ve Lhotě udržely rody Součků, Plchů a Kučerů. Jinde došlo ke změně jména hospodáře tím, že se vdova po druhé vdala, nebo prodejem, často z důvodu zadlužení.

V létech 1835 až 1847 začali se někteří hospodáři z robotních povinností vykupovat. Teprve až po řadě venkovských bouří na návrh říšského sněmu v září 1848 vydal císař František Josef I. patent rušící robotu a všechny ostatní poddanské povinnosti.

Mimo uvedených hospodářů, žila ve Lhotě i řada těch, kteří pozemky, z nichž bylo třeba platit daně, nevlastnili. O těch jsou proto jen záznamy v kostelních matrikách fary Blansko, začínající r. 1647. ⁸⁾ Pracovali na panském, třeba i jako rybáři, řemeslníci, nebo jako nádeníci u hospodářů. I ti, pokud měli možnost a dostali souhlas postavit si vlastní chaloupku, byli vázáni robotními povinnostmi.

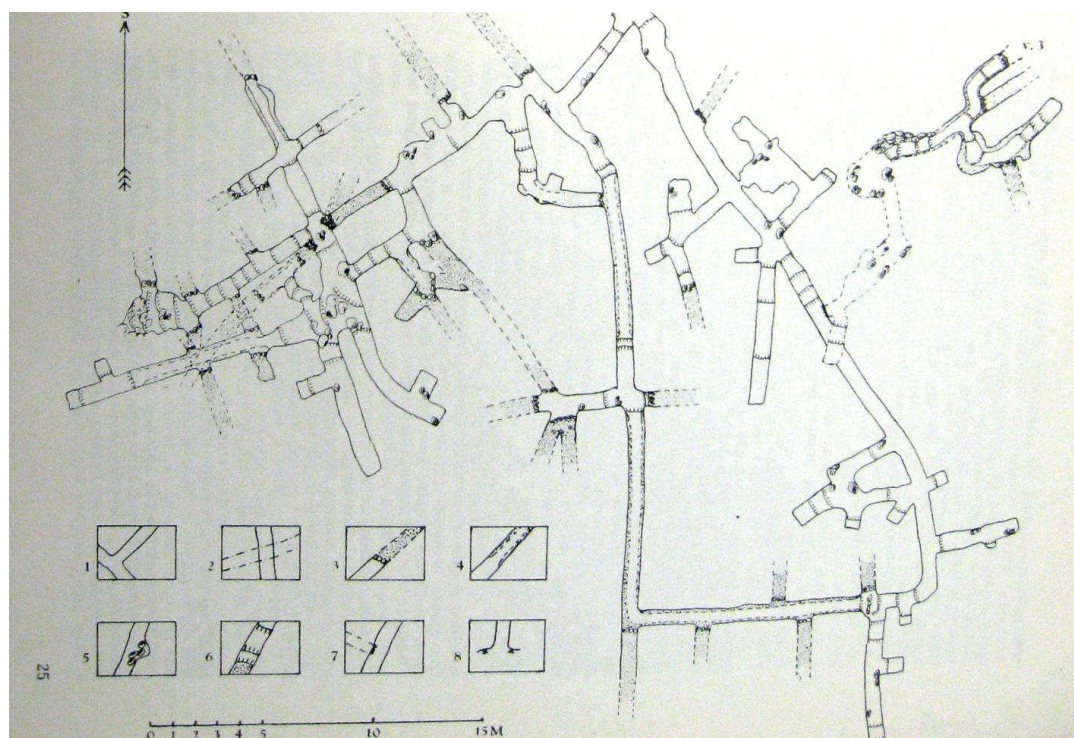
Mezi nimi byla ve Lhotě významná skupina horníků, kteří tam těžili železnou rudu - limonit. I když se o zdejší železnou rudu vědělo již dříve, k rozvoji těžby došlo až za Gellhornů, současně s rozvojem Blanenských železáren kolem roku 1698. Z počátku se dolovalo

kopáním z povrchu, často ve svahu. Tak asi vznikla umělá prohlubeň pod Kešůvkou, nad silnicí do Spešova. Později se dolovalo nehlubokými šachticemi, o čemž v některých místech v lese ještě dnes svědčí prohlubně v terénu.

K hlubinnému dolování došlo až po r. 1806, kdy panství převzal starohrabě Hugo František ze Salmů. Ten se sám seznámil s dolováním u Příbrami a do Blanska povolal zkušené horníky, některé až z Jáchymova. Pod jejich vedením bylo v podzemí pod tratěmi Kešůvka, Kozy a Koretka dolováno chodbicovým způsobem. Tím pod těmito tratěmi vznikla rozsáhlá bludiště chodeb v místech, kde byly rudné vrstvy.

Mimo horníků podílela se na třídění a transportu vytěžené rudy řada dalších místních, kteří z počátku tuto práci vykonávali jako robotu. Těžilo se téměř po 200let. Po zrušení roboty v r. 1848 se těžba přestala vyplácet a úplně ustala kolem r. 1873, kdy byla hospodářská krize a lhotecká ruda neobstála v konkurenci s rudou od jiných dodavatelů. Tedy ani ne tak dávno. To už 24 let Blanskem a Lhotou projížděly vlaky a rudu nebo surové železo bylo možno snadno dovážet.

Některé z těchto chodbic byly a snad ještě jsou, přístupné z údolí „Ve Studečném“. Výzkumu těchto podzemních prostor se koncem minulého století věnovala skupina speleologů z Vilémovic, ze Spešova⁹⁾ ale i další.

Mapa štoly č. 8 u Dolní Lhoty. Vysvětlivky: 1- obrysy stěn, 2- obrysy stěn horní etáže, 3- chodby zaplněné hlušinou – neprůlezná, 4- chodby zaplněné hlušinou průlezná, 5- balvany, 6- svážnice, 7- kolmé stupně, obrysy stěn na povrchu. J. Musil 1982.⁹⁾

Ještě kolem roku 1800 uměli psát jen panští úředníci a písaři, později učitelé. Proto pro stvrzení pravosti úředních listin, nejčastěji smluv nebo závětí, byly k jejich sepsání přizvány vážené osoby jako svědci, kteří budou moct pravost dané listiny v budoucnu dosvědčit. Poněvadž ani tito svědci se neuměli podepsat, ti bohatší z nich měli svou vlastní pečeť. Z těchto listin je vidět, že Perkmistr - Bergmistr, tj. důlní mistr mezi tyto vážené osoby patřil.

Koho znázorňuje postava na obecní pečetí, ale i podobná postava na pečetí Jiříka Šmardy, zatím nevíme. Zda představují horníka, nebo třeba sv. Prokopa, patrona horníků, lze jen odhadovat. Obě pečeti pocházející přibližně z téže doby. Postava na pečetí Jiříka Šmardy má před sebou nádobu. Možná nádobu na železnou rudu.

Pokud postavou na pečetích je horník nebo sv. Prokop je zřejmé, že dolování železné rudy na katastru Dolní Lhoty bylo významné a to jak pro blanenské železářství, tak i obec samotnou.

Svědkové u závěti Karla Pokorného.

W Dolnylhotce dne 30ho Oktobra 1814.

+++ Franz Klíma Bergmistr svědek

pečeť

+++ Jiřík Šmarda svědek a jeho pečeť

Vencl Veselý učitel Spešovský dožádanej k podpisu

Motiv na pečetí je podobný jako na obecní pečetí. Postava má však před sebou něco jako nádrž, nebo možná sklopnou korbu vozíku na železnou rudu. Průměr pečetí je cca 22,5mm.

Originál dokumentu je v MZA Brno.

Školní docházka dětí od šesti do dvanácti let byla zavedena až za Marie Terezie v r. 1774. Skutečně povinnou se stala pro chlapce až r. 1805, za vlády Františka I., pro dívky až v r. 1880. To již z Vídně dlouho vládl Franc Josef I.

Lhotecké děti chodily nejdříve do školy v Blansku, později do Ráječka a od r. 1853 do Spešova. ¹⁾ Svou školu dostaly až v r. 1914.

Mapa Dolní Lhoty z roku 1821. Orientována je k západu ale její zde uvedené natočení odpovídá skutečnosti. Dobře jsou patrna údolí obou potoků, řeka, původní splav, mlýn a lesovna.

Již tehdy k ní patřily stráně pod Kešůvkou sahající až ke Spešovu a pozemky za Kešůvkou, hraničící s panstvím Černá Hora.

Originál mapy je v MZA Brno

Mapu je dobře prohlížet ve zvětšení.

Detail z poškozené mapy z r. 1821. Zděné budovy značené červeně, jsou mlýn a jeho hospodářské budovy, lesovna a dvě budovy vedle lesovny. Při zvětšení jsou patrné čísla parcel / číslem domu, platném ještě dnes. Hranicí s katastrem Ráječko byla řeka. Originál mapy je v MZA Brno

Zřejmě díky především horníkům, mimo hlavní náves, vznikla řada domků „Pod Chaloupkama“. Přibyla i nová jména. Pernica, Skoupý a další.

V pozdější době se v kopci nad Lhotou, ležícím mezi oběma potoky, těžil stavební kámen – opuka. Podle mapy se tam říkalo Na Štýlce, později Na Skalách. Poněvadž se lámalo bez skrývky, tak lom vypadal a možná ještě dnes vypadá, jako jeskyně, v níž se propadl strop. Před lomem byly plošiny, které končily prudkou strání z odpadních kamenů.

Ze zde vytěžených nažloutlých kamenů byly stavěny nejen blanenské hutě ale je z nich postavena i historická budova lhoteckého mlýna, umístěná na levém břehu řeky a některé domy ve Lhotě.

V první polovině devatenáctého století, tj. po roce 1830 bylo v Dolní Lhotě 30 domů. Z nich dům číslo 1 byla obecní pastouška, kde bydlel obecní pastýř, který pásal skot a ovce hospodářům v obci. ⁶⁾

Dům č. 28, který byl původně panský, prodali Salmové v roce 1801 Antonínu Klimešovi. Domovní číslo 30 měla obecní kovárna. Tu obec vykoupila od Salmů v roce 1822 za rychtáře Martina Pokorného. Kovářům ji pronajímala až do doby, kdy tažné koně nahradily traktory.

První známou mapu – „geometrický půdorys“ Dolní Lhoty pro panstvo zpracoval moravský zeměměřič pan Bernard Libor Kafka v roce 1821. Není orientována k severu, jak je dnes zvykem, ale přibližně k západu.

Z dnes již zmačkaného listu lze si udělat představu, co ke Lhotě již tehdy náleželo a ještě dnes katastrálně náleží. Že spešovské pískové lomy za Kešůvkou jsou na trati, které se říkalo „Skaliska“ a jsou na katastru Dolní Lhoty.

Z tehdejších názvů jednotlivých tratí, se zachovaly jen některé. Kozí, Pod Kešůvkou aj. Dobře je vidět tehdejší splav, rybníček pod mlýnem i místa, kde byly pole a zahrady. Jako zděné, červeně značené budovy, jsou tam mlýn, v přibližně současném půdorysu, lesovna a hospoda. Dřevěné stavby tam zakreslené nejsou. Místo kapličky tehdy byla jen zvonička.

Další mapa Lhoty zpracovaná již na základě podrobnějšího trigonometrického měření je z roku 1826. Je výřezem z kompletního mapování státu nařízeného císařem Františkem I. v roce 1817. Jejím účelem bylo zlepšit vybírání daní. Pod názvem stabilní katastr staly se tyto mapy základem katastrálních map platných dosud. Existují ve dvou verzích. Jako tzv. Indikační skici, do nichž byly dodatečně zaznamenávány pozdější změny a jako císařské otisky, určené k archivaci. ¹⁰⁾

Mapa z roku 1826. Zděné stavby a to i ty z nepálených cihel jsou značeny červeně, dřevěné stavby žlutě, zahrady zeleně. Jména jsou jména majitelů pozemků a staveb.

Převzato z www.mza.cz/indikacniskici/

K významu Dolní Lhoty výrazně přispěla stavba železniční dráhy. Stavba trati se zastávkou u Dolní Lhoty byla schválena 21.6.1843. Jako jednokolejná trať byla uvedena do provozu k 1.1.1849, jako dvoukolejná v roce 1869. Zastávka se i dnes jmenuje Dolní Lhota i když až do doby socialismu byla na katastrálním území Ráječka. To proto, že do té doby historickou hranicí katastrů byl původní, hlavní tok řeky.

Aby železniční trať vedla právě údolím Svitavy, prosadil kníže Salm. Oproti původně uvažované trase přes Lipůvku, bylo tady třeba budovat tunely a snížit věž Nového Hradu. Ta by se při odstřelování skály v tunelu pod ním, mohla zřítit. Aby nádraží v Blansku bylo blízko jeho železářských podniků, i když tehdy mimo město, věnoval Salm vlastní pozemky. Zastávka Blansko byla zřízena až později. Železnice vedla k dalšímu rychlému rozvoji průmyslové oblasti v okolí Blanska a Adamova.

Od domků v ulici „Pod Chaloupkami“, pocházejících z doby, kdy se pod Kešůvkou začala dolovat železná ruda, rozrůstala se Lhota do ulice „Na Pinduli“, dnes ulice „Školní“, tj. směrem k později vybudované škole. Jak vypadala za dalších padesát let, v roce 1876, je uvedeno na další mapě.

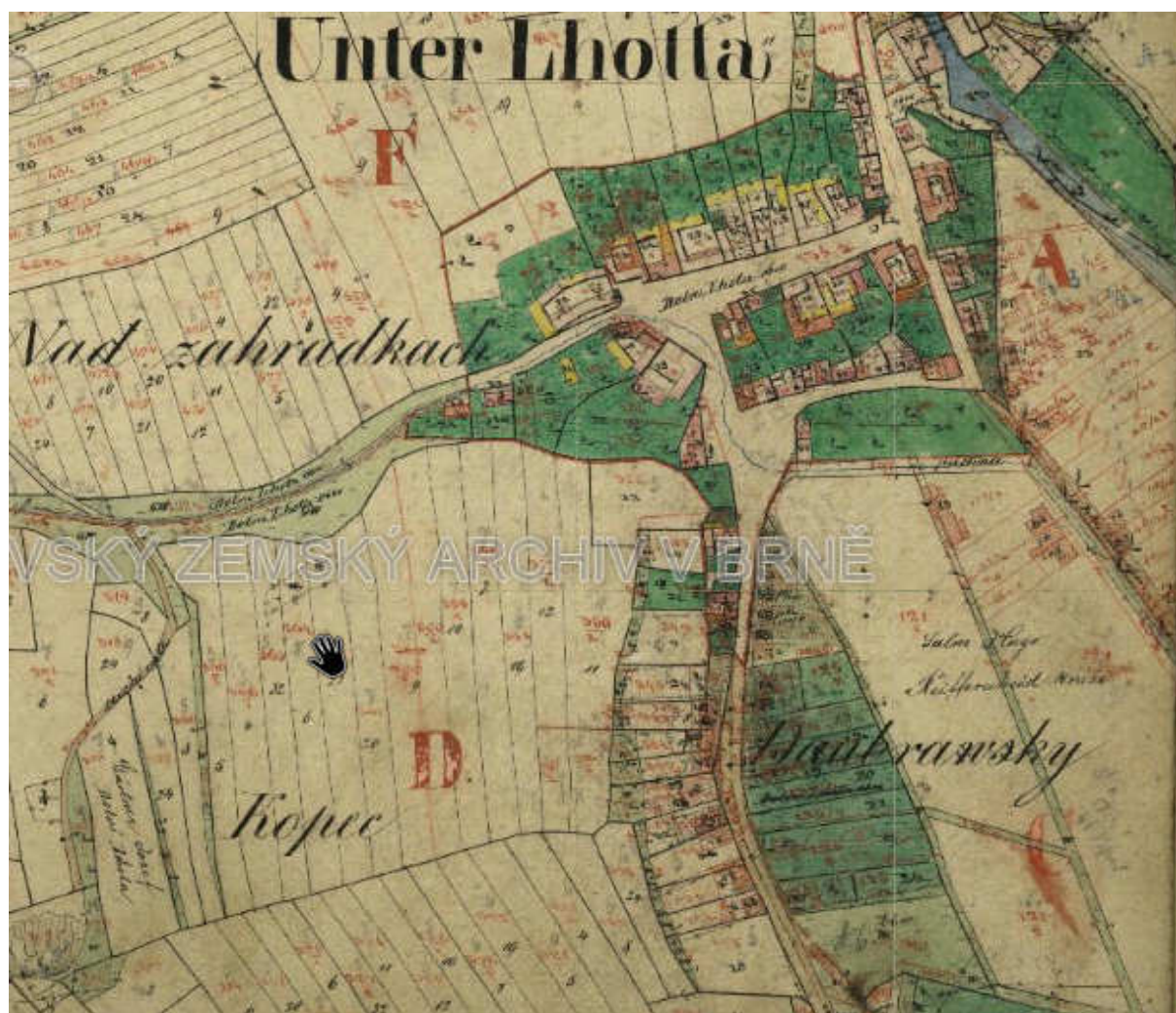
Těžba pod Kešůvkou ale neustala. Místo rudy se tam začal těžit těžil mastný, zelený křemičitý písek.

Tehdy těžišť železářské výroby Salmové převedli od jeho zkujňování pro ocelové výrobky na masovou produkci výrobků z litiny. To jak pro běžnou potřebu jako kamna, kutchany, hrnce, hřbitovní kříže, ale i na umělecké výrobky jako nástěnné reliefs a sochy. To všechno se odlévalo do písku, těženého zejména pod Kešůvkou. Z lhotecké strany Kešůvky se těžilo v „Panské Skale“ a ve „Stloukalově Skale“. To byly pískové lomy umístěné ve stráních po obou stranách vstupu do údolí „Ve Studečném“. Pod Kešůvkou se tento písek těžil i za strany Spešova i když na území patřícímu k Dolní Lhotě. Tedy k panství Blansko.

V době, kdy dřevěné uhlí nahradil koks z Ostravy, byl a dosud je, formovací slévárenský písek významnou místní surovinou, potřebnou pro tuto výrobu. Vozil se nejen do sléváren v Blansku, ale poněvadž byl v blízkosti železnice, i do Brna, Vídně a dalších sléváren.

Vlak na zastávce Dolní Lhota, u tehdejšího nástupiště ve směru Rájec. Svítilo se petrolejovou lampou, čekárna tehdy ještě nestála. Rok cca 1910. Foto Ferd. Jabůrek

Lhota v roce 1876. Kolem zahrad pod nadpisem Unter Lhotta vedla až do doby zcelování pozemků cestička, kudy se chodilo do Kešůvky. Říkalo se tam „Za zahradama“.

Převzato z www.mza.cz/indikacniskicy/

Mlýn je jistě nejstarší, z části dochovanou stavbou ve vsi. Zmiňován je již v r. 1597 kdy ho vlastnil Jíra Mělka, který ho v r. 1599 prodal svému pánu Janu Žalkovskému. Od té doby se na něm střídala řada mlynářů, kteří tam byli jako pachtýři. To až do r. 1781, kdy ho od Salmů koupil mlynář Martin Moučka. Po něm ho zdědila jeho neteř Josefa Matušková, roz. Mužíková a rod Mužíků vlastnil mlýn po tři generace. Poslední z nich, Vincenc Mužík roku 1889 zadlužený a zastaralý mlýn prodal duševně nemocnému blanenskému mlynáři Bedřichu Špikovi a jeho manželce Emilii.

V červnu 1891 mlýn vyhořel. Zde je třeba zmínit, že tento mlýn poháněný vodními koly stál na levém břehu řeky. Dnes z něho stojí jen obvodové zdi a zeleně natřená šalanda. Za pojistné plnění byl postaven nový mlýn na druhé straně řeky, tam kde je dnes a kde před tím byla vodním kolem poháněná pila. ⁷⁾

Pod dohledem tehdejšího starosty Fr. Fialy stavbu provedl lhotecký zednický mistr p. Hrachovina, tesařské práce fa. Klein z Rájce, strojní zařízení dodala fa. Prokop z Pardubic.

V roce 1896, tehdy již vdova Špíková, nestačila splácet úroky z dluhů váznoucích na mlýně a mlýn v dražbě koupil mlynář Eduard Jabůrek. Ten tam v r. 1908 zřídil elektrárnu a smluvně zajistil dodávku proudu do sítě Hugona Salma.⁸⁾ Rodina mlýn i elektrárnu vlastnila až do jejich znárodnění.

Jako první ve Lhotě amatérsky fotografoval Ferdinand Jabůrek. Díky jemu existuje řada fotografií, jak to ve Lhotě vypadalo před první světovou válkou.

Jabůrkův mlýn v r. 1907

Archiv autora

Dcera Marie v náručí chůvy – Františky, později provd. Klimšové v Ráječku. Synové Rudolf a Eduard, Kateřina a Eduard Jabůrkovi, v bílém mlynář Winter, před vozem mlýnský kočí, u dveří mleči.

Ani řeka Svitava netekla tak, jak je tomu dnes. První jez – splav postavil mlynář Moučka v r. 1798 pod místem, kde je na mlýnském náhonu betonový železniční most. Pod jezem tekla řeka dvěma rameny v místech, kde jsou na cestě do Ráječka vedle železniční trati, dva kamenné můstky.

Z nich rameno směřující k Ráječku bylo při stavbě železnice v roce cca 1845 zasypano. Dnes je v těchto místech železniční násep zpevněn betonovou stěnou. Mírná prohlubeň kudy vedlo bývalé koryto řeky, je v době bez vegetace, z cesty do Ráječka viditelné ještě dnes.

Na lhotecké straně tekla řeka až do r. 1875. Z jeho koryta zbyl jen široký příkop v mlýnské zahradě. Až do konce minulého století toto i když suché rameno řeky tvořilo hranici katastrů mezi Lhotou a Ráječkem. Železniční zastávka Dolní Lhota byla tedy na katastru Ráječka. Můstek na lhotecké straně, který byl na původní cestě na železniční zastávku, je zasypan.

Poněvadž voda pod splavem železniční násep podemílala, železniční společnost změnila tok řeky a postavila nový splav tam, kde je dnes. Ten ale zničila povodeň v r. 1888. Současný splav postavil mlynář Jabůrek v r. 1899. Z něho jsou původní oba boční pilíře z kamenných kvádrů. ^{11., 12)}

Ve Lhotě byla i cihelna. Byla hned za vsí, vlevo od cesty do Spešova. Tam je do oblouku vybraná stráň, kde se na cihly těžila hlína. Tuto parcelu od r. 1861 vlastnili Blažkovi. V r. 1875 tam v cihelně bydlel Jan Šváb, kterému se tam narodila holčička. Od r. 1885 parcelu s cihelnou vlastnili Vilém a Josefa Kučerovi a ještě v roce 1900 tam byl mistrem Anton Blažek. V roce 1932, kdy tuto parcelu zdědili Vilém a Marie Kučerovi tam bylo již jen pole. Dnes jsou pod touto strání rodinné domky. ^{1) 8) 15)}

Kolem roku 1690 bylo ve Lhotě 11 domů. O 100 let později, r. 1793 tam bylo 16 domů a 160 obyvatel.

V roce 1890 bylo ve Lhotě 44 domů, v nich 76 rodin a celkem 316 obyvatel. Starostou byl rolník František Fiala.

V roce 1900 měla Lhota již 64 domů, v nich žilo 100 rodin a celkem 436 obyvatel.

V roce 1910 měla Lhota 557 obyvatel, žilo tam 115 rodin a číslovaných domů bylo 80. Starostou byl rolník Vilém Kučera. ⁷⁾

Náves v zimě . Za kapličkou je pumpa obecní studny. Tu nahradil stojan obecního vodovodu, kterému se říkalo „drčál“. Tam si brali vodu ti, kteří neměli zavedený vodovod do domu. Dnes jsou tam jen kovové desky.

Foto Ferd. Jabůrek

OBEČNÍ ÚŘAD V DOLNÍ LHOTĚ.

Dolní Lhota, dne 30 srpna 1919

Jména občanů, kteří řádají elektrickými

	světél	osvětlení.	světél
Němec Josef	5	Sokorný Emil	2
Prochaska Vilem	2	Hrachovina Otto	2
Němec Vincenc	2	Busová Zofie	2
Plch Vincenc	3	Halasnková Anna	2
Sevčík Václav	3	Kala Vladimír	3
Sokorný Cyril	2	Živný Robert	3
Šupka Václav	2	Šerbáček Josef	2
Šerbáček Jan	3	Hemrat Rudolf	1
Rybar Jan	3	Mach Josef	2
Charvát Rudolf	2	Macháček Ludvík	2
Šerbáček Frant	4	Souček Karel	2
Smida Jan	5	Škoták František	2
Prochaskova Viera	2	Žámciník Zdeněk	2
Veckmal Josef	3	Žnecir František	2
Škárka Alois	2	Žíkal Tomáš	2
Sindelář Rudolf	1	Hachournova Věrmína	1
Hlason Jan	3	Nečas Robert	2
Janů František	2	Škaroupko Josef	3
Dvořáček Josef	1	Hloušek František	1
Jakubec Frant	2	Sokorný Vilem	2
Vácar Jan us74	3	Sokorný Josef	1
Vácar Jan us29	2	Klíma Alois	2
Sevčíkova Hermína	1	Bláškova Marie	1
Filous Josef	2		

Seznam většiny rodin, které bydlely ve Lhotě v r. 1919. Chybí škola, která měla proud pro jednu žárovku zdarma a mlýn. Ten od r. 1908 měl elektrický proud vlastní. Originál je v MZA Brno

O žních cca v r. 1911

Foto Ferd. Jabůrek

Obec se rozrůstala. Ještě v polovině dvacátého století v řadě domů bylo ale běžné, že v jednom domě bydlely dvě rodiny. Každá měla jednu, většinou ale dvě místnosti. Společné příslušenství bylo u hnojiště.

V roce 1912 byla zbudována hasičská zbrojnice. V roce 1920 byl ve Lhotě zaveden elektrický proud a petrolejové lampy v domácnostech postupně nahradily žárovky. Nn. síť byla o napětí 3 x 220 /110V. Starostou, který psal seznam žadatelů o osvětlení byl František Hrnčíř. V roce 1927 byl zřízen obecní vodovod.¹⁴⁾ Od školy dolů k železniční trati postupně vznikala ulice „Nová“.

Z kdysi převážně zemědělské Lhotky Zářečné, později z hornické Dolnilhotky, s podélnou návsí, orientovanou směrem do údolí Lhotského potoka, stala se Lhota obcí s převahou kovo – zemědělců. Odtud otcové rodin, jezdili vlakem za prací do panských železáren v Blansku, později do Kolbenky, k Ježkům, Roučkům, do Adamova, nebo až do První Brněnské.

Jejich manželky obdělávaly drobná políčka, která si nechávaly od sedláků zorat. Zato o senách a o žních pracovaly u sedláků, nebo tam byly jako nádenice. Chovaly kozy, prase a drůbež. V lese kupovaly „tálek“, z něhož domů vozily trakače chábí. Chábí, – větve stromů sekaly a svazovaly povřísky do otýpek na topení v zimě. Muži, ve volném čase, na topení vykopávali v lese pařezy.

Úspěchy slavili sportovci sdružení v DTJ - dělnické tělocvičné jednotě, „Na Place“ se stavěla májka, slavily se dožínky, hasiči pořádali bály.

Ještě v polovině minulého století, tj. po druhé světové válce byly ve Lhotě dvě hospody, každá se zahradou a kuželnou. Horní „U Šamanů“ spodní „U Plchů“. Tam byl i sál s jevištěm, kde se hrávalo divadlo.

Obchody se smíšeným zbožím byly tři. Plchovi u kapličky, Šmídovi Na Pinduli a u Reginky Plchové. Začátkem druhé světové války, po výstavbě družstevního obchodu, kterému se říkalo „Spolek“ tj. „Vzájemnost včela“, první dva zanikly. Z dalších služeb tu byl řezník Jiříček, kovář Filouš a pekař Bláha, jehož rodina původně pekla v pekárně zřízené Jabůrkem za obytnou budovou mlýna. Dále holič Hrazdíra, klempíř Přikryl na Nové ulici, trafika paní Bušové i prodej metrového textilu a šicích potřeb paní Rybářové.

V Rahmově továrně se vyráběly kachle pro kachlová kamna, ve Šmídově výrobně plechových uzávěrů na pivní lahve se do lahví stáčelo pivo. Secí stroje vyráběla firma Štěrbáček a betonové prefabrikáty rodina Pokorných.

Místní rozhlas nebyl a obecní vyhlášky i sdělení vyšších úřadů „nevědomost dával“ obecní policajt a bubeník. Posledním z nich byl pan Plch. Bydlel v rohovém domě na začátku ulice Na Pinduli a v civilu byl švec. Na dědině měl své štace, kde bubnoval tak dlouho, dokud se obyvatelé okolních domů nesešli. Mimo to zvonil v kapličce, ráno, v poledne a večer klekání. Dlouho a tak trhaně, zvonil na rozloučenou s někým, koho průvodem téměř celá dědina doprovázela na hřbitov do Blanska.

Letecký snímek Lhoty z r. 1953, kdy se ještě soukromně hospodařilo. ¹³⁾

1. údolí „Ve Spáleném“. 2.-pole „Na Kozím“. 3.-údolí „Ve Studečném“. 4.-„Panská skala“. 5.- „Stloukalova skala“, 6. „Kučerova skala“ ve skutečnosti to byly písčiny. 7.-„Na Skalách“ tam se kdysi těžila opuka, 8.-Místo, kde se těžila cihlářská hlína a kde možná stála cihelna. 9.- Místo, kde býval původně splav. 10.- Současný splav. 11.- Nový – umělý hlavní tok řeky. 12.- Jeden ze dvou kamenných můstků. Je v místě, kudy dřív tekla řeka. Druhý stejný můstek, dnes zasypaný, je i na bývalé cestě ze Lhoty na železniční zastávku.

www.kontaminace.cenia.cz

Historie končí tam, kde začínají paměti, tj. zápisy a vzpomínky těch ještě žijících. Proto je další třeba hledat v kronice, kterou pro Lhotu v roce 1922 začal psát nezapomenutelný učitel a řídící pan Bohumil Zindulka.

Tato práce vznikla jako vedlejší produkt při zpracovávání historie mlýna. Jejím záměrem nebylo podrobně zpracovat historii této obce, ale vzbudit zájem o její minulost, alespoň u některých z těch, kteří tam žijí.

B. Šimíček, 2015 02 10.

Prameny :

1. Jan Knies Blanský okres
Vlastivěda Moravská, II Místopis, Nákladem musejního spolku Brno 1902
2. Josef Pilnáček Paměti města Blanska a okolních hradů
Nákladem města Blanska, Blansko 1927
3. Leoš Vašek – Kopiař Jiřího Šřivánka úředníka na Blansku
Muzeum Blansko 2000
4. Leoš Vašek Biskupská kolonizace na střední Svitavě
Sborník muzea Blansko 1987
5. Ladislav Hosák Historický místopis země Moravskoslezské
Nákladem společnosti přátel starožitností 1938
6. MZA Brno
7. SOkA Blansko
8. MZA Brno actapublica.eu/hledej/
9. Jaromír Musil : Těžba železných rud v 18. a 19 století v katastru Spešova a Dolní Lhoty.
Sborník města Blanska 1981 – 82.
10. MZA Brno D9 Indikační skicy www.mza.cz/indikacniskicy/
11. Šimíček B. Mlýn ve Lhotce Zářečné, dnes ve Lhotě Dolní. Dosud nepublikovaný text.
12. Knihovna technického muzea v Brně
13. www.kontaminace.cenia.cz
14. Kronika obce Dolní Lhoty
15. KÚ Boskovice

Významnými prameny pro tuto práci byly listinné doklady uložené v archivech MZA Brno a SOkA Blansko, které až na výjimky jsou psané rukopisně a většinou německy.

Vzhledem k tomu, že se jedná o text určený laické veřejnosti, nejsou zde odkazy na jednotlivé listiny uváděny. Zkušený čtenář starých textů je ale ve zmíněných archivech snadno najde.

Některé obrázky je lepší prohlížet ve zvětšení.

B. Šimíček